

УДК 821.111:81'255.4:82-34

**КВАЗИРЕАЛІЯ ЯК ЗАСІБ ОБ'ЄКТИВАЦІЇ
ФАНТАСТИЧНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ
(на матеріалі казки Р. Дала «Чарлі і шоколадна фабрика»)**

Т.В. Миколишена (Житомир)

Художній твір як вербальне втілення концепції письменника є відображенням авторської картини світу, що об'єктивується в текстовій тканині за допомогою мовних та образних засобів, вибір яких завжди обумовлений авторським задумом та спрямований на передачу конкретного образу чи думки. Репрезентантами індивідуально-авторської картини світу зазвичай виступають елементи, які за своїми мовними властивостями найбільш яскраво відтворюють авторське розуміння дійсності, реалізуючи прагматичні установки його творів. Система авторських мовних засобів є вираженням творчої індивідуальності письменника та його особливого світогляду, що дає змогу лінгвально інтерпретувати маркери мовної особистості письменника та засади формування його авторського кредо. Фантастичній картині світу як формі репрезентації квазіреальної дійсності у вигаданому географічному просторі притаманні численні ознаки, що відрізняють її від реальної дійсності. У статті проаналізовано використання квазіреалій як засобу об'єктивації фантастичної картини світу на матеріалі казки Р. Дала «Чарлі і шоколадна фабрика» та особливості їх перекладу українською та німецькою мовами. Збереження у перекладі граматичної та семантичної цілісності авторських новотворів вимагає від інтерпретатора звернення до макроконтексту, застосування різного роду перекладацьких трансформацій та ретельного вивчення індивідуального стилю автора, що ставить його перед нелегким вибором варіантів, пов'язаних з найменшими втратами. Порівняльний аналіз перекладу квазіреалій українською та німецькою мовами, відмінними за своїми типологічними та національними характеристиками, дозволить дослідити адекватність відтворення індивідуального стилю Р. Дала та особливостей фантастичної картини світу його дитячих творів.

Ключові слова: ідіостиль, казка, квазіреалія, переклад, фантастична картина світу.

Миколишена Т.В. Квазіреалія как средство объективации фантастической картины мира и особенности ее перевода (на материале сказки Р. Дала «Чарли и шоколадная фабрика»). Художественное произведение как вербальное воплощение концепции писателя является отражением авторской картины мира, объективируемой в тексте при помощи языковых и образных средств, выбор которых всегда обусловлен авторским замыслом и направлен на передачу конкретного образа или мысли. Репрезентантами индивидуально-авторской картины мира обычно выступают элементы, которые по своим языковым свойствам наиболее ярко воссоздают авторское понимание действительности, воплощая прагматические установки его произведений. Система авторских языковых средств является выражением творческой индивидуальности писателя и его особого мировоззрения, позволяя лингвально интерпретировать маркеры языковой личности писателя и принципы формирования его авторского кредо. Фантастической картине мира как форме репрезентации квазіреальной действительности в вымышленном географическом пространстве присущи многочисленные признаки, отличающие ее от реальной действительности. Одним из таких признаков, характеризующих индивидуальный стиль Р. Дала, является использование квазіреалий, обусловленное стремлением писателя сделать фантастическую картину мира более убедительной и произвести необходимое эстетическое воздействие на читателя. Сохранение в переводе грамматической и семантической целостности авторских новообразований требует от интерпретатора обращения к макроконтексту, применения разнообразных переводческих трансформаций и тщательного изучения индивидуального стиля писателя, ставя его таким образом перед нелегким выбором вариантов, связанных с наименьшими потерями. Сравнительный анализ перевода квазіреалий на отличные по своим типологическим и национальным характеристикам украинский и немецкий языки позволит исследовать адекватность воспроизведения индивидуального стиля Р. Дала и особенностей фантастической картины мира его детских произведений.

Ключевые слова: идиостиль, квазіреалія, перевод, сказка, фантастическая картина мира.

Mykolyshena T. Quasi-realia as a means of objectifying fantastic worldview and the specifics of their translation (a case study of the children's novel "Charlie and the Chocolate Factory" by R. Dahl). A literary work is a reflection of the author's worldview, objectified in a text with the help of linguistic and figurative means, which are always chosen according to the author's intentions and aimed at rendering a particular image or thought. Markers of the author's worldview usually comprise the elements which are the most efficient to reproduce the author's understanding of the reality and pragmatics of his works. The system of the author's linguistic means gives a vivid characteristic of his individual style and the peculiar worldview, making it possible to interpret the markers of the writer's linguistic personality and the principles of shaping his artistic creed. Fantastic worldview as a form of quasi-reality representation in a fictional geographical space has numerous features, distinguishing it from real life. One of the features characterizing R. Dahl's individual style is the use of quasi-realia, aimed at making the fantastic worldview convincing and producing the necessary aesthetic impact on a reader. Rendering grammatical and semantic integrity of the author's linguistic innovations efficiently makes the translator advert to the macrocontext, use various translation techniques and study profoundly the author's individual style, compelling them to face the problem of choosing the most appropriate translation equivalents. The contrastive analysis of quasi-realia translation into Ukrainian and German will make it possible to investigate the adequacy of rendering R. Dahl's individual style as well as the peculiarities of the fantastic worldview presented in his children's works.

Key words: fairy tale, fantastic worldview, individual style, quasi-realia, translation.

1. Вступ

Постановка проблеми. Об'єктивна реальність як матеріальний світ фізичних речей, станів і процесів є такою, що існує незалежно від свідомості людини, де відображена дійсність формує певний образ світу, його картину, у пізнанні якої провідна роль належить мові. У семантичному просторі мови одночасно існують світи, що, разуче відрізняючись від оточуючої дійсності, номінуються як ірреальні, інші, паралельні чи алогічні світи. Такі можливі світи створюються завдяки здатності людського мислення виходити за рамки існуючого та малювати реальні картини нереального світу.

Один із найвидатніших англійських письменників ХХ століття, майстер парадоксального оповідання Роальд Дал, відомий передусім своїми неперевершеними казковими повістями, що захоплюють неочікуваним хитросплетінням реального з нереальним, буденного з незвичайним, цілком вірогідного з абсолютно неймовірним. Фантастична картина світу дитячих творів письменника є системою взаємопов'язаних елементів, які, органічно взаємодіючи між собою, виступають основним конструктом побудованої ним художньої реальності, створюючи цілісне полотно чарівного світу, що становить безкрайне поле для дослідження неповторного авторського стилю, уводячи читача до мистецької майстерні письменника.

Бунтарський стиль Р. Дала, агресивно настроєний проти обмеженого світу дорослих, виражається

у нівелюванням автором мовних норм, що проявляється зокрема у використанні численних квазіреалій, невід'ємного елементу фантастичної картини світу дитячих творів письменника, що додає їм емоційності та реалістичності зображуваного. Позначаючи неіснуючі явища та об'єкти, такі авторські інновації стають викликом для найбільш досвідчених перекладачів, від яких вимагається не лише відмінне знання мов оригіналу та перекладу, а й здатність творчо мислити та дивитися на чарівний світ очима дитини.

Таким чином, метою даної статті є визначення особливостей перекладацького відтворення квазіреалій на матеріалі дитячого твору Р. Дала «*Charlie and the Chocolate Factory*» та їх порівняльний аналіз в українському («*Чарлі і шоколадна фабрика*», перекладач В. Морозов) та німецькому («*Charlie und die Schokoladenfabrik*», перекладач Інге М. Артл) перекладах.

Об'єктом дослідження виступають квазіреалії як мовний засіб об'єктивації фантастичної картини світу дитячих творів Р. Дала, а предметом аналізу – особливості їхнього відтворення у німецькому та українському перекладах.

2. Основна частина

Виклад основного матеріалу. Ідею існування двох світів розвинули романтики, які, не знайшовши у сучасному житті того позитивного змісту, якого прагнули їх герої, шукали його поза межами

реальності. Існуючій дійсності вони протиставляють світ, створений уявою письменника відповідно до його ідеалів, світ, де реалізовано прагнення автора до справедливого та прекрасного, світ, де у фантастичних образах втілено загадкове та незрозуміле [4].

У лінгвістиці, на відміну від логіки та математики, дослідження проблеми можливих світів та способів їх репрезентації лише починає набирати обертів. В загальному вигляді теорія можливих світів зводиться до того, що постулюється існування безлічі «світів», серед яких існує один реальний світ, в якому ми живемо, а решта є «можливими світами» [1, с. 4–6]. Фантазія, на якій будується ірреальний світ, завжди вражає своєю неординарністю та незвичністю, однак жодним чином не руйнує правду життя. Кожен «можливий світ» має власний спосіб вербальної об'єктивації. В художньому тексті будуються неіснуючі світи, що стають результатом авторських уявлень про дійсність та поєднання непокєднуваного в реальності [1, с. 43].

Вигаданий світ у лінгвістиці номінується терміном «фантастична картина світу», що є формою репрезентації квазіреальної дійсності, яка має місце у вигаданому географічному просторі [7]. Одним із жанрових різновидів ірреального світу є чарівна казка, в якій створений фантазією автора чужий світ поступово стає для читача своїм, тобто відбувається вторгнення авторського світогляду в ментальний світ читача, що опосередковується специфікою відбору мовних засобів, особливостями їх індивідуально-авторського використання та численними запропонованими читачу ігровими масками [9, с. 159]. Цінність створених автором можливих світів полягає не лише у тому, що вони, співвідносячись з реальною картиною світу, розвивають творчу уяву дітей, а й формують різного роду ставлення маленького читача до уявних світів, викликаючи двояке почуття: сумніви з приводу їх реальності та бажання вірити у можливість існування того, що зазвичай суперечить здоровому глузду.

Відображаючи особливості матеріальної та духовної культури певного народу, фантастичний світ, з одного боку, є жанрово обумовленим, а з іншого – сформованим під впливом індивідуально-авторського світогляду, що у творчості окремих письменників може зливатися воедино.

Обумовлена культурною традицією та втілена в різноманітних фантастичних формах, авторська уява створює естетичну своєрідність та художню самоцінність твору [5].

Казка є одним із найбільш складних для перекладу жанрів художньої літератури, що обумовлено її жанровою специфікою та функціональним призначенням. Створена не лише для того, щоб розважити юного читача, вона є джерелом поповнення нових знань та розв'язання певних проблем, не обтяжуючись при цьому дидактичними чи моралізаторськими повчаннями. Крім того, розрахована на особливу аудиторію, літературна казка може містити багато незнайомих читачу реалій, сприйняття яких вимагає розширення існуючих меж зрозумілого. Майстерність перекладача полягає у тому, щоб побачити світ очима автора першотвору та відтворити його зрозуміло для дитячої аудиторії, що вимагає від нього творчого підходу та новаторства думки.

К. Чуковський, перераховуючи якості, необхідні для перекладача літературної казки, виокремлює талановитість і тактовність, почуття міри у передачі національного колориту та повагу до автора [8, с. 160–161]. Казка, на його думку, не повинна втрачати ані своєї національної самобутності, ані оригінальності індивідуального стилю письменника [8, с. 266–273]. Водночас лінгвісти-компаративісти застерігають перекладачів казок від надмірної культурної адаптації, що може перетворити переклад на частину лінгвокультурного простору цільової мови [2, с. 68].

Фантастична картина світу дитячих творів Р. Дала є багатограним конструктом, створеним за допомогою злагодженого поєднання чарівного та побутового топонімів, казкового хронотопу, прихованих смислів, своєрідної системи персонажів, особливої мотивної організації творів, неповторного індивідуального стилю письменника, відтвореного мовними засобами усіх рівнів. Чарівність як жанроутворюючий елемент гармонійно поширюється на композиційний та лексико-семантичний рівні, не викликаючи подиву або ж несприйняття з боку читачів.

Секрет успіху Р. Дала полягає у тому, що він вдало включає фантастичні елементи у реальне

життя своїх персонажів. Чарівний світ подібний до людського не лише мовою, зовнішністю та поведінкою його мешканців, а й середовищем їх існування. Безпосередня близькість з реальною дійсністю дозволяє автору вибудувати свій багатомірний світ, де діють власні закони та правила, а фантастичне, пронизуючи усю його тканину, входить у життя героя та визначає його дії.

Створення чарівного світу дитячих творів Р. Дала реалізується, зокрема, за допомогою використання квазіреалій – «об'єктів, створених авторською уявою для характеристики вигаданого (казкового або фантастичного) світу, в якому відбуваються змальовані в художньому творі події» [6, с. 182]. Активне використання автором квазіреалій обумовлене прагненням зробити фантастичну картину світу переконливою та підвладною сприйняттю читача. Крім того, такі словесні викрутаси значно наближають дітей до їх улюбленого заняття – гри, де іграшкою під умілим пером казкаря стає слово. Як одиниці, більшість яких так і не ввійде до узусу мовної традиції, залишившись на сторінках твору, заради якого вони були створені, квазіреалії відіграють вирішальну роль у створенні неповторної реальності дитячих творів Р. Дала. Квазіреалії, створені на основі різноманітних словотвірних способів та моделей, не завжди характеризуються прозорою внутрішньою формою, яка допомагає розпізнати (або, точніше, уявити чи візуалізувати) позначувані ними об'єкти. Для успішної семантизації таких лексичних інновацій та, відповідно, їх адекватного перекладу інтерпретатору часто доводиться звертатися до макроконтексту [6, с. 182].

Зважаючи на те, що індивідуально-авторська картина світу будь-якого письменника так чи інакше відображає своєрідність національного характеру носіїв тієї лінгвокультурної спільноти, до якої він належить, можемо припустити, що кількісні та якісні параметри експлікації квазіреалій як засобів об'єктивації авторської картини світу будуть істотно відрізнятися у перекладах українською та німецькою мовами, що, крім того, характеризуються розбіжностями своєї типологічної класифікації. Специфіка національного складу носіїв німецької мови передбачає емоційну стриманість, логічну послідовність, точність та небагатослівність у викладі думок, на відміну від носіїв української мови

з притаманними їм експресивністю, ніжністю та ліризмом.

Безкрайнім полем для дослідження квазіреалій та особливостей їх відтворення у перекладі є, зокрема, дитячий твір Р. Дала «*Charlie and the Chocolate Factory*», який можна сміливо назвати візитівкою письменника. Намагаючись досягти максимальної правдивості розповіді та необхідного естетичного впливу на читача, Р. Дал зосереджує свій чарівний світ у стінах шоколадної фабрики, що розташована на краю великого міста майже біля самої убогої дерев'яної хатинки, де мешкає головний герой. Створення фантастичного світу письменник довершує використанням квазіреалій на позначення різного роду предметів, які ми умовно можемо поділити на 4 групи:

1) назви цехів: *Inventing Room / Erfindungsraum / Цех винаходів, Juicing Room / Saftraum / Соковавильний цех, Nut Room / Nussraum / Горіховий цех, Television Room / Fernsehraum / Телевізійний цех, Fudge Room / Raum für Negerküsse / Цех помадок.*

Квазіреалії цієї групи, на нашу думку, не викликають значних труднощів при перекладі, адже їх значення є цілком очевидним і не потребує додаткових пояснень, особливих фонових знань чи, тим більше, додаткових перекладознавчих досліджень. Авторські новотвори передано за допомогою калькування, що у конкретному випадку є слухним перекладацьким прийомом. Заслуговує на увагу конкретизація слова *room* в українському перекладі, що передано лексемою вужчої семантики «цех», влучно відповідаючи контексту розповіді. Генетична спорідненість англійської та німецької мов значно полегшує роботу перекладачу, якому, власне, не доводиться вдаватися до складних мовних маніпуляцій задля адекватного відтворення форми та змісту квазіреалій;

2) назви устаткування: *gum-stretching machine / der Kaugummi-Zieh-Maschine / машина для розтягування жуйки; the Great Gum Machine / die große Kaugummi-Maschine / Велика жуйкова машина; chocolate-mixing barrel / der Trog / шоколадомішалка.*

Квазіреалії цієї групи утворено за допомогою сполучення узуальних лексем, що у своєму поєднанні номінують складні механізми та пристрої,

створені Вонкою для виготовлення найсмачніших та найдивовижніших солодошів. Аналогічний принцип побудови квазіреалій прослідковується в обох перекладах. Увагу привертає відтворення авторського новотвору *chocolate-mixing barrel*, який перекладачі експлікували діаметрально протилежними способами. В. Морозов відтворив сполучення узуальних лексем цілком зрозумілим реципієнту оказіоналізмом «шоколадомішалка», що однак не виходить за рамки жанрових ознак чарівної казки та особливостей індивідуального стилю письменника. Натомість Інге М. Артл значно генералізувала поняття, замінивши його на *Trog* («ківш, бак, резервуар»), що призвело до втрати новотвором свого семантичного наповнення, а разом із ним і своєрідності ідіостилію;

3) назви чарівних істот. До цієї групи відносимо незвичайних робітників шоколадної фабрики (*Oompa-Loompas / Umpa-Lumpas / умпа-лумпи*), яких було привезено з не менш незвичайної країни Лумпаландії, яку Віллі Вонка описує наступним чином, згадуючи і про її кровожерливих жителів:

«*And oh, what a terrible country it is! Nothing but thick jungles infested by the most dangerous beasts in the world — hornswogglers and snozzwangers and those terrible wicked whangdoodles. A whangdoodle would eat ten Oompa-Loompas for breakfast and come galloping back for a second helping. ... They had to live in tree houses to escape from the whangdoodles and the hornswogglers and the snozzwangers*» [12].

«*Ein schreckliches Land! Nur undurchdringlicher Dschungel mit den gefährlichsten Tieren der Welt. Ich war dort, und ich stellte fest, daß sie in Baumhäusern lebten. Sie mußten auf den Bäumen leben, denn da sie so klein sind, hätten sie sonst von jedem Tier im Dschungel verschlungen werden können*» [13].

«*Ой, яка ж то жахлива країна! Нема там нічого, крім густючих джунглів. Там аж кишить найнебезпечнішими у світі звірюками – роговоглі, снуцвангери і жахливі злісні вангдудлі. Один вангдудль легко може зжерти десяток умпа-лумпів, та ще й примчати по добавку. ... Вони мусли жити в цих дерево-хатках, щоб урятуватися від вангдудлів, роговоглів та снуцвангерів*» [11].

Встановлення семантики авторських новотворів цієї групи вимагає звернення до контексту. Назву чарівних робітників, як і країну, з якої вони прибули, відтворено в обох перекладах за допомогою транскрибування, що, на нашу думку, є вдалим перекладацьким рішенням, оскільки з одного боку зберігається певна таємничість та казковість, а з іншого – вона не викликає подиву у читача як щось незрозуміле чи несумісне із зображеними подіями. Власне, дана квазіреалія вже увійшла до складу Оксфордського словника як досить зневажливе найменування людей маленького зросту [10].

Натомість адекватне відтворення решти квазіреалій цієї групи вимагає їх детальної семантизації. Компонентний аналіз деяких слів, які могли стати основою створення цих квазіреалій, вказує на їх негативну семантику. Лексема *hornswoggle*, зокрема, означає «обдурювати, шахраювати» [10]. Крім того, сам автор називає зображених тварин «найнебезпечнішими у світі звірюками», що цілісними днями полюють на беззахисних умпалумпів.

У перекладі квазіреалій українською мовою спостерігаємо відсутність єдності застосування трансформацій, оскільки перекладач відтворює лексеми переважно за допомогою транскрибування, додаючи їм закінчення, типові для категорії множини в українській мові, а в одному випадку виокремлює з квазіреалії *hornswogglers* лексему *horn* («ріг») та ставить її в основу відповідника у перекладі – «роговоглі». Однак незвична для української мови фонетична сполучуваність авторських новотворів додає їм необхідної експресивності, що сприяє правильному розумінню повідомлення реципієнтом перекладеного твору.

Цікавим та водночас незрозумілим видається той факт, що у німецькому перекладі відповідники вищезгаданих квазіреалій відсутні. Натомість, перекладачка узагальнює їх узуальним *jeder Tier*. Щоправда вона намагається передати атмосферу жаху та небезпеки словосполученнями *schreckliches Land, undurchdringlicher Dschungel, gefährlichste Tiere*, однак фантастичну картину світу письменника у перекладі це повною мірою не відтворює;

4) назви солодошів. Найбільша за своїм кількісним та якісним наповненням група квазі-

реалій включає втілення найсолодших дитячих мрій: річку з шоколаду найвищої якості, їстівні дерева, кущі, луки, траву тощо, які у свою чергу поділяємо задля зручності на дві групи за способом їх творення.

До першої відносимо квазіреалії-оказіоналізми. Ця група включає переважно квазілексеми, побудовані за допомогою як різноманітних способів словотвору, так і семантичного переосмислення узуальних слів та актуалізації просторічних одиниць або територіальних діалектизмів (семантичні оказіоналізми). Наприклад:

«*It has pictures of fruits on it — bananas, apples, oranges, grapes, pineapples, strawberries, and snozzberries...*» [12].

«*Es sind Bilder von Früchten darauf... Bananen, Äpfel, Apfelsinen, Weintrauben, Ananas, Erdbeeren, Schniefbeeren...*» [13].

«*На них намальовано фрукти: банани, яблука, помаранчі, виноград, полуниці, дріманиці*» [11].

Описуючи одне із своїх досягнень, шпалери для дитячих кімнат, Віллі Вонка пояснює принцип їх дії: варто лише малюку лизнути малюночок з певним фруктом, він смакуватиме не гірше за справжній. А щоб задовольнити смаки найвимогливіших дітлахів, Вонка, окрім звичних фруктів, створює нові шедеври на кшталт *snozzberries*.

Очевидно, цю квазіреалію, що побудована за допомогою сполучення оказіонального *snozz* та узуального *berries*, було створено за аналогією з попереднім у перерахованому списку фруктом *strawberries*. Інге М. Артл, намагаючись зберегти зміст та форму квазіреалії, застосовує калькування, відтворивши відповідно її першу складову оказіональним *Schnief*, а другу – її узуальним відповідником у німецькій мові *beeren*. В. Морозов, якому з причин структурних розбіжностей української та англійської мов, не вдається зберегти форму квазіреалії, «українізує» її, додавши до основи слова «дріммати» (очевидно, розгледівши у квазіреалії *snozzberries* приховане слово *snooze* («дріммати»)), співзвучну з відомими дітям ягодами (суниці та полуниці) частину основи.

У наступному прикладі автор описує незвичайний сорт їстівної трави:

«*The grass you are standing on, my dear little ones, is made of a new kind of soft, minty sugar*

that I've just invented! I call it swudge! Try a blade!» [12].

«*Meine lieben Kinder, das Gras, auf dem ihr herumlauft, besteht aus einer neuen Sorte Pfefferminz-Zucker, die ich gerade erfunden habe. Probiert mal einen Halm!*» [13].

«*Травичку, на якій ви стоїте, любі малята, зроблено з нового сорту м'якої м'ятної цукрової вати, яку я недавно винайшов! Я назвав її цукряткою! Скуштуйте стеблинку!*» [11].

Квазіреалію *swudge*, найімовірніше, утворено за допомогою поєднання слів *sweet* («солодкий») та *fudge* («помадка»). Перекладач В. Морозов пішов тим самим шляхом, обравши, однак, інші слова для свого відповідника, а саме основний інгредієнт чудесної трави – цукрову м'ятну вату, до якого додав димінутивний суфікс «-к», що в результаті виявилось вдалим перекладацьким рішенням, яке повністю відтворює семантичний контекст авторського новотвору. Не можна те саме сказати про німецький переклад, де аналізовану квазіреалію випущено, а її відсутність не компенсовано на жодному мовному рівні, що призводить до нівелювання у перекладі індивідуального стилю автора першотвору.

До другої групи відносимо квазіреалії, утворені шляхом сполучення узуальних слів, відтворення яких у перекладі не становить значних труднощів, адже смисл лексем, що входять до їх складу, цілком зрозумілий реципієнту та не потребує декодування на етапі доперекладацького аналізу. В результаті, в обох перекладах спостерігаємо відтворення таких авторських новотворів сполученнями узуальних лексем цільових мов: *exploding sweets for your enemies / Knall-bonbons für deine Feinde / вибухові цукерки для ваших ворогів; Hair Toffee / Haar-Toffee / волосяні іриски; television chocolate / Fernsehschokolade / телевізійний шоколад; invisible chocolate bars for eating in class / Unsichtbare schokolade, die man in der Schulklasse essen kann / невидимі шоколадки, щоб їсти на уроці.*

Інколи задля адекватного відтворення авторських новотворів цільовими мовами перекладачам доводиться застосовувати різного роду перекладацькі трансформації: *cows that give chocolate milk / Kühe die Schokoladen-milch geben / корови, що доять-*

ся шоколадним молоком (конкретизація); *chewing-gum meal / Kaugummi-Mahlzeit / жувальна гумка, що замінює харчі* (смісловий розвиток); *strawberry-juice water pistols / Erdbeersaft-Pistolen* (вилучення) / *водяні пістолети з полуничним соком*; *the rock-candy mine / Kandis-Zucker-Bergwerk / шахта з видобування драже «морські камінчики»* (додавання); *toffee-apple trees for planting out in your garden / Toffee-Bäume, die man in seinem eigenen Garten anpflanzen kann* (генералізація, додавання) / *ірискові яблуна для вашого саду* (вилучення); *cavity-filling caramels / Karamellen für Zahnlöcher* (заміна частин мови) / *карамелькові пломби* (заміна частин мови).

У досліджуваному творі присутні також квазіреалії, в основі яких знаходиться протиставлення, один з найбільш улюблених засобів досягнення комічного ефекту: *hot ice creams for cold days / heisses Eis für kalte Tage / гаряче морозиво для холодних днів*; *square sweets that look round / viereckige Bonbons, die rund aussehen / квадратні цукерки, що обертаються круглими*. Позитивної оцінки заслуговує збереження в обох перекладах оксюмору, що сприяє повному розумінню квазіреалії реципієнтом та водночас відтворює гумористичний ефект висловлення.

3. Висновки

Таким чином, надприродне як всеохоплюючий та домінуючий елемент фантастичної картини світу дитячих творів Р. Дала підкреслюється письменником на композиційному та лексико-семантичному рівні, подаючись у досить гармонійному поєднанні з реальним та буденним, що не викликає подиву або ж несприйняття з боку читацької аудиторії. Об'єктивуючись за допомогою різноманітних мовних засобів, фантастична картина світу письменника, зображена у досліджуваному творі, найбільш яскраво виражена завдяки використанню численних квазіреалій. В результаті порівняльного аналізу перекладу авторських новотворів різними за своїми типологічними та національними характеристиками мовами було виявлено творчий підхід перекладачів у застосуванні наявних мовних ресурсів під час створення індивідуально-авторських перекладацьких відповідників із залученням макроконтексту, фонових знань та ретельного

вивчення індивідуального стилю автора. Однак варто зауважити, що німецький переклад дещо поступається українському через окремі випадки невинного нівелювання інтерпретатором ідіостилу Р. Дала. Перспективним матеріалом наступних наукових розвідок може стати дослідження інших мовних засобів об'єктивації фантастичної картини світу дитячих творів письменника та особливостей їх відтворення у перекладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабушкин А.П. «Возможные миры» в семантическом пространстве языка / А.П. Бабушкин. – Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2001. – 86 с.
2. Кашкин В.Б. Сопоставительная лингвистика / В.Б. Кашкин. – Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2007. – 88 с.
3. Кубрякова Е.С. Языковое сознание и языковая картина мира / Е.С. Кубрякова // Филология и культура: тезисы международного конф. – Тамбов : ТГУ им. Г.Р. Державина, 1999. – С. 6–13.
4. Морева Т.Ю. Фантастические повести В.Ф. Одоевского и О. Стороженко (мифомышление как проявление национального сознания) [Электронный ресурс] / Т.Ю. Морева. – Режим доступа : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8592/1/320-331.pdf>.
5. Неелов Е.М. Фантастический мир как категория исторической поэтики [Электронный ресурс] / Е.М. Неелов. – Режим доступа : <http://philolog.petrso.ru/filolog/konf/1990/04neyolov.htm>.
6. Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія] / О.В. Ребрій. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – 376 с.
7. Тіліга А.Ю. Відтворення топоніміки як складової фантастичної художньої картини світу в англо-українських перекладах [Електронний ресурс] / А.Ю. Тіліга. – Режим доступа : <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/25316/1/Tiliga.pdf>.
8. Чуковский К.И. Высокое искусство / И.К. Чуковский. – М. : Советский писатель, 1968. – 384 с.
9. Щирова И.А. Многомерность текста: понимание и интерпретация / И.А. Щирова. – СПб. : ООО «Книжный Дом», 2007. – 472 с.
10. English Oxford living Dictionaries [Electronic resource]. – Access : <https://en.oxforddictionaries.com/definition>.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

11. Дал Р. Чарлі і шоколадна фабрика [Електронний ресурс] / Р. Дал. – Режим доступу : http://ae-lib.org.ua/texts/dahl_charlie_and_the_chocolate_factory_ua.htm.
12. Dahl R. Charlie and the chocolate factory [Electronic

resource] / R. Dahl. – Access : <http://www.readanybook.com/online/127>. 13. Dahl R. Charlie und die Schokoladenfabrik [Electronic resource] / R. Dahl. – Access : https://www.rowohlt.de/fm/131/Dahl_Schokoladenfabrik.pdf.

REFERENCES

- Babushkin, A.P. (2001). «*Vozmozhnyye miry*» v *semanticheskoy prostranstve yazyka* [«Possible worlds» in the semantic language space]. Voronezh: Voronezhskiy gosudarstvennyy universitet Publ.
- Chukovskiy, K.I. (1968). *Vysokoye iskusstvo* [High art]. Moscow: Sovetskiy pisatel' Publ.
- English Oxford Living Dictionaries*. Available at : <https://en.oxforddictionaries.com/definition/hornswoggle>.
- Kashkin, V.B. (2007). *Sopostavitel'naya lingvistika* [Contrastive linguistics]. Voronezh: Voronezhskiy gosudarstvennyy universitet Publ.
- Kubryakova, Ye.S. (1999). Yazykovoye soznaniye i yazykovaya kartina mira [Linguistic consciousness and linguistic worldview]. *Filologiya i kul'tura. Tezisy mezhd. konf. [Philology and culture, abstracts of int. conf.]*. Tambov: TGU, 6–13.
- Moreva, T.Yu. *Fantasticheskiye povesti V.F. Odoyevskogo i O. Storozhenko (mifomyshleniye kak proyavleniye natsional'nogo soznaniya)* [Fantastic stories by V.F. Odoyevskiy and O. Storozhenko (mythological thinking as a demonstration of national consciousness)]. Available at: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8592/1/320-331.pdf>.
- Neyelov, Ye.M. *Fantasticheskiy mir kak kategoriya istoricheskoy poetiki* [Fantastic world as a category of historical poetics]. Available at: <http://philolog.petsru.ru/filolog/konf/1990/04neyolov.htm>.
- Rebrii, O.V. (2012). *Suchasni kontseptsii tvorchosti u perekladadi* [Contemporary frameworks of creativity in translation]. Kharkiv: KHNU imeni V.N. Karazina Publ.
- Shchirova, I.A. and Goncharova, Ye.A. (2007). *Mnogomernost' teksta: ponimaniye i interpretatsiya* [Text multidimensionality: understanding and interpretation]. SPb.: OOO «Knizhnyy Dom» Publ.
- Tiliga A.Yu. Vidtvorennia toponimiky yak skladovoi fantastychnoi khudozhnioi kartyny svitu v anglo-ukrainskykh perekladakh [Rendering of toponyms as a constituent of fantastic worldview in English and Ukrainian translations]. *Filolohichni traktaty. – Philological Treatises*. Available at: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/25316>